

אלו הן הגולין

פרק שני

מכות

יג.

פב אמר פ"ח מהל' רוחם הלכה י:
פג במי שס פ"ח הלי"ד:
פד גרמיי שס פ"ח הלי"ד:
פה [דר] מיי פ"ג מהל' עבדים דין ח:
פז ה מיי פ"ט מהל' סנהדרין הלכה א [מן ס' א עד ס' ז] פ"א מהל' איסורי מצה הלי"ז:
פח ה מיי פ"ט מהל' סנהדרין הלי"ד [ס' קנא קנב] ופ"ז מהלכות איסורי מצה הלכה ג ז:
פז ה מיי פ"ט מהלכות סנהדרין הלי"ד [ס' קנא] ופ"ז מהל' א"ב הלי"ב:
פח ה מיי פ"ט מהלכות סנהדרין הלי"ד [ס' קנא] ופ"ז מהלכות א"ב הלי"ב:
פז ה מיי פ"ט מהלכות סנהדרין הלי"ד [ס' קנא] ופ"ז מהלכות א"ב הלי"ב:
פח ה מיי פ"ט מהלכות סנהדרין הלי"ד [ס' קנא] ופ"ז מהלכות א"ב הלי"ב:

מעלים היו שבר צ"דים. פי' רוצחים הצאים ודריס שס לריכין להעלות מס וארנונה ללוים דלל תימא גזירת המלך על הלוים לעכז אותם צעיקין: **לכם** צרכיכם. דלחן לריכיס להעלות שוס דצ"ד ללוים: **גמר** שיבה שיבה. נראה דהיינו דוקא לרצי מאיר דאצטרך לג"ש אצל לרצי יהודה הא איכא קרל צהדיא גצי רוחא וא"כ הא דקמני לעיל וכן צגולה כו' ממילתא דר' מאיר הוא:

מעלים היו שבר ללוים דברי רבי יהודה רבי מאיר אומר לא היו מעלים להן שבר וחזר לשררה שהיה בה דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר לא היה חוזר לשררה שהיה בה: **גמ'** אמר רב כהנא מחלוקת בשש דמר סבר לכם לקליטה ומר סבר לכם לכל צרכיכם אבל בארבעים ושתים דברי הכל היו מעלין להם שבר א"ל רבא הא ודאי (ב) (ג) לכם לכל צרכיכם משמע אלא אמר רבא מחלוקת בארבעים ושתים דמר סבר ועליהם תתנו כי הנך לקליטה ומר סבר ועליהם תתנו כי הנך מה הנך לכל צרכיכם אף הני נמי לכל צרכיכם אבל בשש דברי הכל לא היו מעלים להן שבר: **חזר לשררה** שהיה בה כו': תנו רבנן ושב אל משפחתו ואל אחוזת אבותיו ישוב למשפחתו הוא שב ודין ואינו שב למה שהחזיקו אבותיו דברי ר"י ר"מ אומר אף הוא שב למה שהחזיקו אבותיו אל אחוזת אבותיו כאבותיו וכן בגולה [א] כשהוא אומר ישוב לרבות את הרוצח מאי וכן בגולה כדתניא [ב] ישוב הרוצח אל ארץ אחוזתו לארץ אחוזתו הוא שב ואינו שב למה שהחזיקו אבותיו דברי רבי יהודה ר"מ אומר אף הוא שב למה שהחזיקו אבותיו גמר שיבה שיבה מהתם:

מעלים היו. הערים שבר ללוים שרוצחים שוכרים מהם את צתי הדירה: חוזר לשררה שהיה בה. אם היה נשיא או ראש בית אב חוזר לגדולתו כשישבו לעירו צמימת כה"ג: **גמ'** מחלוקת בשש. ערי מקלט: לכם. לרוצחים נאמר והיו לכם הערים למקלט: ושב אל משפחתו. צעזע עברי כתיב כשיצא חפשי צעזע או ציובל: **למה** שהחזיקו אבותיו. לשררה: אף אחוזת אבותיו באבותיו. סיפא דמילתיה דרצי מאיר היא ומציא רביה לדצרו מסוף המקרא שחזר לגדולתו שנאמר ואל אחוזת אבותיו אל כל חוקת אצמיו: וכן בגולה. כמחלוקת צעזע עברי כך מחלוקת צרוצה שגלה וחזר צמימת הכהן ומהכא יליף דכשהוא אומר כאן ישוב קרא יתירא דמצי למכתב ושב אל משפחתו ואל אחוזת אצמיו ולשמוק: לרבות את הרוצח. דמופנה לדון הימנו גזירה שיה נאמר כאן ישוב ונאמר צרוצה ישוב הרוצח אל ארץ אחוזתו כדמפרש ואזיל מאי וכן צגולה ומסקנא גמר שיבה שיבה מהתם:

[א] וצלה כח: טובה מ. מנילה ז: ז"ק קכ. [ב] כחצונות דף לא: [ג] קדושין עמ. [ד] עיי' תוס' פסחים כד. ד"ה הא. [ה] עיי' תוס' וצחים מה. ד"ה דומיא. [ו] יבמות עו. ועיי' תוס' שם עט. ד"ה ונתינים. [ז] ית. [ח] פסחים כד. עיי' שם. [ט] ויקרא יז. [י] כריתות ה. [יא] לקמן יט. [יב] [שם פד]. [יג] ויקרא דבורא דחובה פרשתא יא וכן במעילה יח. [יד] ויקרא יא מא. [טו] לקמן כ. סנהדרין פג. [טז] סנהדרין פג. [יז] יומא עב. [יח] יומא מז ע"ב.

הנהגות הב"ח

[א] גמ' לנס לכל לריכיס. כ"ב ע"ל דף ט ע"א דדרשין ליה למעוטי דוקא לנס ולא לגריס: [ב] במשנה משום שתי שמות וכו': [ג] במשנה והאוכל חלצ: [ד] רש"י ד"ה אלו וכו' לאשמועינן דאלמנה וגרושה: [ה] שם צ"ד מעשר שני בהדיה: [ו] ד"ה נתינים מן הגבועונים הן ומלקות: [ז] תוס' ד"ה גרושה וכו' דחלוצה מיימי לה מוי"ו ואשה גרושה משמע דבא לפרש דחלוצה לחוד:

הנהגות הגר"א

[א] גמ' כשהוא אומר ז"ל שזאמר:

תורה אור השלם

[א] והיו לכם הערים למקלט מגאל ולא ימות הרצח עד עמדו לפני העדה למשפט: [ב] ואת הערים אשר נתנו ללוים את שש ערי המקלט אשר נתנו לכם שמה הרצח ועליהם נתנו ארבעים ושתים עיר: [ג] ויצא מעמדך הוא וקניו עמו ושב אל משפחתו ואל אחוזת אבותיו ישוב: [ד] פי בעיר מקלטו ישב עד מות הפהן הגדל ואחרי מות הפהן הגדל ישוב הרצח אל ארץ אחוזתו: [בבב"ר לה, יב]

ליקוטי רש"י

ואף אחוזת אבותיו. אל כבוד אצמיו. ואין לולאו על כך [שהוא עבד] ויקרא כה. מא. א"ל הן הרוצח. אם התרו בהן [כתובות לא. א] אשת אחיו. שנתקדשה לו לאחיו וגרשה שאין זה מיתה אלא כרת. וע"א אשת אחיו אביו. שנתקדשה לו וגרשה [שם ט]. נתיבה. מן הגבועונים והיא אסורה לקהל לדוד גזר עליהם כדלמיינן ציננות [דף עח: ע] ועל שם יחמס יהושע חוטבי ע"ס וש"אזי מ"ס וגו' (יהושע ט) קרי להו נתינים [שם]. א"מנה גרושה. זא על אלמנה שהיא גרושה. גרושה וחלוצה אינו חייב א"א משום אחת. על שם גרושה הוא חייב על כל חצוים התלויים בה אצל על חלוצה לא דחלוצה לאו דאורייתא אלא דרבנן [שם]. השוחב והמע"ה בחוק. צעעלס אחד. חייב על השחיטה ומייב על העליה, שהן שני גופי עזירה דתרווייהו כתיב (ויקרא י) אשר ישמע ואשר יעלה [ובחסים ק]. אב"ב פ"ב. [ילפינן מולא יתללו את קדשי בני ישראל אשר ירימון] שמתדין לתרום וקאמר דלא יתללום שאסור לאכלס צניצלס [סנהדרין פג]. באוב"ב פ"ב. וכן כל צריה קטנה לדצרי הכל חייב מלקות וכו' [שבועות כא: ב"ה והרי נמלה].

רבינו חננאל

מעלות (ב) היו שבר ללוים מפני ששוכנין בהן: חוזר לשררה שהיה בה דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר לא היה חוזר לשררה: אחד הרצח שגלה ואחד הנמכר לעבד עברי כשהחזיקו אין חזרוין לשררה שהיו בה דברי רבי יהודה: הדרן עלך אלו הן הגולין ואלו הן הלוקין הבא על אחותו ועל אחות אביו כו'. דייקנין מדקתני חייבי כריתות במתנין וחייבי מיתות לא קתני ש"מ מתניתין ר' עקיבא היא דתני ר' עקיבא

חשק שלמה על ר"ח

[א] כ"ה הגיר' צרוצ' וכו' צ"ש ח"ש היו הערים כו'.

הנהגות וצינונים

[א] "כי הנך" ליתא בראשונים וכת"י: [ב] ראשונים וכת"י שהוחזקו, וכן בכל העמוד: [ג] דפ"י משום אחד. בכמה ראשונים וכת"י משום שם אחד, וכ"ה בירושלמי: [ד] [בס"ה מ' א"ן] [גליון]. [ה] [עיי' תוס' חולין צו]. בסוף ד"ה מ"ט דרבנן וכו' מה שהניחו בתיהם [גליון]: [ו] כת"י מעלות, וכמ"ש חשק שלמה על ר"ח: [ז] נדצ"ל והקרייתם לכם ערים, פסוק יא [מראה כהן, ועיין ערוך (לנו): [ח] צ"ל הן צ"מדין (באה"מ, וכ"ה בכת"י): [ט] נראה שכוונתו דגרסינן באוכל "נמלה" ולא "נבילה" כמו שנתבשר בירושלמי (דק"ס) ועיין רש"י חולין קב ע"ב ד"ה טמאה. וע"ע מלאכת שלמה [ע] בתוס' שאנן ותוס' ר"פ שם שבר: [פ] במהרש"א גורס שאכל קדש: [ק] אינו לפיננו, מהרש"א, ועיין מהר"ם: [מ] רש"א משום דחלוצה מגרושה [גליון]:

הדרן עלך אלו הן הגולין

ואלו הן הלוקין הבא על אחותו

בו. תנא ושייר טמא ששימש זר שאכל תרומה [ב] [זעל מוס ששימש חוקן מקריב [ב] מוזח חושן [ב] מכזה גחלת על גצי מערכה [ב] אלא לא חשיב לאוי גרידי אלא צאחון שיש בהן חידוש והא דקא חשיב כריתות דלחן צהן מיתה צ"ד לאשמועינן דאע"ג דאיכא כרת לוקין ואין לריך למנאזה צהס חידוש צהנך כריתות דקתני וצקונטרס [ב] דחק למנאזה צהס חידוש אלמנה לכהן גדול נקט משום דצעי למיתני אלמנה וגרושה חייב משום שתי שמות: **גרושה** וחלוצה אינו חייב א"א אחת. פי' הקונט' משום גרושה דחלוצה [ב] מיימי לה (י) ואשה גרושה משמע לפירושו דחלוצה לחודא איכא מלקות דאורייתא וזה אינו דהא למרינן צ"פ עשרה יוחסין (קדושין דף עח.). (אחות) חלוצה דרבנן והא דלעיל תנא וחלוצה אגב גרושה תניא אי נמי מכת מרדות דרבנן וזהא כיון דהיא גס גרושה לוקה צה מלקות דגרושה שהיא דאורייתא ולא לקי מכת מרדות דרבנן: רצי

הדרן עלך אלו הן הגולין

ואלו הן הלוקין הבא על אחותו ועל אחות אביו ועל אחות אמו ועל אחות אשתו

ועל אשת אחיו ועל אשת אחי אביו ועל הנדה ואלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ומזורת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין ולממזר [א] אלמנה וגרושה חייבין עליה משום (ב) שני שמות גרושה וחלוצה אינו חייב אלא משום אחת [ב] בלבד: 'הטמא שאכל את הקדש והבא אל המקדש טמא (א) ואוכל חלב ודם [ג] ונותר ופגול וטמא והשוחט ומעלה בחוץ והאוכל חמץ בפסח והאוכל והעושה מלאכה ביום הכפורים והמפטם את השמן והמפטם את הקמורת והסך בשמן המשחה והאוכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים אבל טבל ומעשר ראשון שלא נמלה תרומתו ומעשר שני [ב] והקדש שלא נפרו כמה יאכל מן הטבל ויהא חייב רבי שמעון אומר כל שהוא וחכמים אומרים כזית אמר להן רבי שמעון אי"י אתם מודים לי [ב] באוכל נמלה כל שהוא שהוא חייב אמרו לו [ב] מפני שהיא כברייתה אמר להן אף [ב] חטה אחת כברייתה: **גמ'** חייבי כריתות קא תני חייבי מיתות ב"ד לא קתני מתניתין מני רבי עקיבא היא דתניא אחד חייבי כריתות ואחד חייבי מיתות בית דין ישנו

מעלים היו שבר ללוים שרוצחים שוכרים מהם את צתי הדירה: חוזר לשררה שהיה בה. אם היה נשיא או ראש בית אב חוזר לגדולתו כשישבו לעירו צמימת כה"ג: **גמ'** מחלוקת בשש. ערי מקלט: לכם. לרוצחים נאמר והיו לכם הערים למקלט: ושב אל משפחתו. צעזע עברי כתיב כשיצא חפשי צעזע או ציובל: **למה** שהחזיקו אבותיו. לשררה: אף אחוזת אבותיו באבותיו. סיפא דמילתיה דרצי מאיר היא ומציא רביה לדצרו מסוף המקרא שחזר לגדולתו שנאמר ואל אחוזת אבותיו אל כל חוקת אצמיו: וכן בגולה. כמחלוקת צעזע עברי כך מחלוקת צרוצה שגלה וחזר צמימת הכהן ומהכא יליף דכשהוא אומר כאן ישוב קרא יתירא דמצי למכתב ושב אל משפחתו ואל אחוזת אצמיו ולשמוק: לרבות את הרוצח. דמופנה לדון הימנו גזירה שיה נאמר כאן ישוב ונאמר צרוצה ישוב הרוצח אל ארץ אחוזתו כדמפרש ואזיל מאי וכן צגולה ומסקנא גמר שיבה שיבה מהתם:

הדרן עלך אלו הן הגולין

ואלו הן הלוקין הבא על אחותו

בו. תנא ושייר טמא ששימש זר שאכל תרומה [ב] [זעל מוס ששימש חוקן מקריב [ב] מוזח חושן [ב] מכזה גחלת על גצי מערכה [ב] אלא לא חשיב לאוי גרידי אלא צאחון שיש בהן חידוש והא דקא חשיב כריתות דלחן צהן מיתה צ"ד לאשמועינן דאע"ג דאיכא כרת לוקין ואין לריך למנאזה צהס חידוש צהנך כריתות דקתני וצקונטרס [ב] דחק למנאזה צהס חידוש אלמנה לכהן גדול נקט משום דצעי למיתני אלמנה וגרושה חייב משום שתי שמות: **גרושה** וחלוצה אינו חייב א"א אחת. פי' הקונט' משום גרושה דחלוצה [ב] מיימי לה (י) ואשה גרושה משמע לפירושו דחלוצה לחודא איכא מלקות דאורייתא וזה אינו דהא למרינן צ"פ עשרה יוחסין (קדושין דף עח.). (אחות) חלוצה דרבנן והא דלעיל תנא וחלוצה אגב גרושה תניא אי נמי מכת מרדות דרבנן וזהא כיון דהיא גס גרושה לוקה צה מלקות דגרושה שהיא דאורייתא ולא לקי מכת מרדות דרבנן: רצי

הנהגות הב"ח

[א] גמ' לנס לכל לריכיס. כ"ב ע"ל דף ט ע"א דדרשין ליה למעוטי דוקא לנס ולא לגריס: [ב] במשנה משום שתי שמות וכו': [ג] במשנה והאוכל חלצ: [ד] רש"י ד"ה אלו וכו' לאשמועינן דאלמנה וגרושה: [ה] שם צ"ד מעשר שני בהדיה: [ו] ד"ה נתינים מן הגבועונים הן ומלקות: [ז] תוס' ד"ה גרושה וכו' דחלוצה מיימי לה מוי"ו ואשה גרושה משמע דבא לפרש דחלוצה לחוד:

הנהגות הגר"א

[א] גמ' כשהוא אומר ז"ל שזאמר:

תורה אור השלם

[א] והיו לכם הערים למקלט מגאל ולא ימות הרצח עד עמדו לפני העדה למשפט: [ב] ואת הערים אשר נתנו ללוים את שש ערי המקלט אשר נתנו לכם שמה הרצח ועליהם נתנו ארבעים ושתים עיר: [ג] ויצא מעמדך הוא וקניו עמו ושב אל משפחתו ואל אחוזת אבותיו ישוב: [ד] פי בעיר מקלטו ישב עד מות הפהן הגדל ואחרי מות הפהן הגדל ישוב הרצח אל ארץ אחוזתו: [בבב"ר לה, יב]

ליקוטי רש"י

ואף אחוזת אבותיו. אל כבוד אצמיו. ואין לולאו על כך [שהוא עבד] ויקרא כה. מא. א"ל הן הרוצח. אם התרו בהן [כתובות לא. א] אשת אחיו. שנתקדשה לו לאחיו וגרשה שאין זה מיתה אלא כרת. וע"א אשת אחיו אביו. שנתקדשה לו וגרשה [שם ט]. נתיבה. מן הגבועונים והיא אסורה לקהל לדוד גזר עליהם כדלמיינן ציננות [דף עח: ע] ועל שם יחמס יהושע חוטבי ע"ס וש"אזי מ"ס וגו' (יהושע ט) קרי להו נתינים [שם]. א"מנה גרושה. זא על אלמנה שהיא גרושה. גרושה וחלוצה אינו חייב א"א משום אחת. על שם גרושה הוא חייב על כל חצוים התלויים בה אצל על חלוצה לא דחלוצה לאו דאורייתא אלא דרבנן [שם]. השוחב והמע"ה בחוק. צעעלס אחד. חייב על השחיטה ומייב על העליה, שהן שני גופי עזירה דתרווייהו כתיב (ויקרא י) אשר ישמע ואשר יעלה [ובחסים ק]. אב"ב פ"ב. [ילפינן מולא יתללו את קדשי בני ישראל אשר ירימון] שמתדין לתרום וקאמר דלא יתללום שאסור לאכלס צניצלס [סנהדרין פג]. באוב"ב פ"ב. וכן כל צריה קטנה לדצרי הכל חייב מלקות וכו' [שבועות כא: ב"ה והרי נמלה].